

ANNU KAIVOSAARI, LitT

yliopistonlehtori
Itä-Suomen yliopisto
annu.kaivosaaari@uef.fi

Kuvat: Annu Kaivosaaari

Sirkkalasta tuli toisenlainen liikkumiskeskus

Sirkkalan liikkumiskeskus Joensuussa purkaa raja-aitoja urheilun ja kulttuurin väliltä. Keskus raivaa tietä uuteen yhteisölliseen rakentamiseen ja ajatteluun.

Joensuun kaupungin nuorisopäällikkö Annu Jantunen (vas.) sekä keskuksen yhteisöohjaajat Tarja Matikainen ja Kalle Anttonen iloitsevat Siirkkalan liikkumiskeskuksen virikkeellisyydestä ja yhteistyön voimasta

SIRKKALAN LIIKKUMISKESKUKSEN AULASSA vilisee alkukesän päivänä lapsia ja nuoria, heidän huoltajiaan ja useita hymyileviä ohjajia. Meneillään on Joensuun nuorisotoimen järjestämä lajisafari, jonka tarkoituksena on tarjota lapsille ja nuorille mahdollisuuksia tutustua erilaisiin lajeihin ja liikkumisen muotoihin. Paikalle on saapunut monien muiden lasten tavoin 8-vuotias **Oskari Kallio**. Salibandymaila kädessään Oskari ehtii maalilaukausten lomassa luetella, mitä kaikkea muuta hän on ehtinyt aamupäivän aikana kokeilemaan.

– Sirkusta, korista, pehmomiekkailua, parkouria, pingistä, sulkista ja sitten myös vähän shakkia ja Rubikin kuution ratkontaa.

Oskarin mielestä kaikkein parasta on ollut pehmopalojen siirtely ja niiden yli hyppely parkourradalla. Oskarin huomiot kuvastavat erinomaisesti Sirkkalan liikkumiskeskuksen perimmäistä tarkoitusta, jossa toimintoja ei tarvitse lokeroida kategorisesti, vaan ne voivat joustavasti sekoittua toisiinsa.

Sopivalta tuntuva paikka jokaiselle

Joensuun rautatieaseman kupeessa sijaitseva Sirkkalan liikkumiskeskus valittiin vuonna 2025 vuoden liikuntapaikaksi. Keskus on rakennettu vanhaan konepajahalliin ja se otettiin käyttöön vuoden 2023 syksyllä. Kokonaisuus maksoi yli kuusi miljoonaa euroa, josta valtionavustuksen osuus oli noin 750 000 euroa. Palkinnon myöntäneen opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan keskus palvelee etenkin nuoria ja koululaisia sekä ryhmiä, joille ei yleensä järjestetä kohdennettuja liikuntapalveluja.

Joensuun kaupungin sivistys- ja hyvinvointijohtaja **Jani Kaasinen** on samoilla linjoilla kiteyttäessään keskuksen suunnittelua ja toimintaa ohjaavia periaatteita. Liikkumiskeskuksen rakentamisessa tavoiteltiin jotain uutta ja innovatiivista. Kaupunki halusi rakentaa monitoimitilan, joka tarjoaa aktiviteetteja kaikille nuorille. Monipuoliset toiminnot madaltavat raja-aitoja paitsi kilpaurheilun ja muun liikuntatoiminnan myös urheilun ja kulttuurin väliltä. Kaasinen pitää erityisen arvokkaana juuri sitä, että kuka tahansa nuori voi kokea tilan itselleen sopivaksi ja miellyttäväksi paikaksi.

Uudenlaisen tilasuunnittelun äärellä

Liikkumiskeskuksen synty juontuu useampaan yhtä aikaa ilmenneeseen tilatarpeeseen. Joensuun keskustaa halkovan Pielisjoen itäpuolella sijaitsevan Pielisjoen koulun muuton ja laajentumisen myötä tarvittiin uudet liikuntatilat isolle yli 600 oppilaan koululle. Samalla alueen nuorisotila oli tullut rakennusteknisesti tiensä päähän.

Lisäksi Joensuun Katajan jatkuva voimistelutoiminnan kasvu oli jo vuosia puhuttanut asianmukaisten, kilpavoimisteluun tarvittavien tilojen puutteesta. Näiden tarpeiden pohjalta syntyi idea monikäyttöisen ja muuntuvan, erilaisille käyttäjäryhmille soveltuvan tilan rakentamisesta.

Kaasinen korostaa suunnitteluprosessissa tilasuunnittelun rajauksen merkitystä. Hankkeen onnistumisen ja kaupungin rahoituksen myöntämisen kannalta oli ensiarvoisen tärkeää, että päämääränä oli tehdä jotain uutta, jossa nimenomaan nuorisotoimen tarpeet turvattiin. Katajan voimistelu oli ainut kilpaurheilutoimija, joka hankkeeseen otettiin perustellusti mukaan, vaikka kyselyitä tuli myös muilta urheiluseuroilta runsaasti.

Suunnittelun ja rakentamisen vaiheissa vastaavaa esimerkkiä monikäyttöisestä tilasta ei Suomesta löytynyt. Inspiraatiota tilasuunnitteluun haettiin Kööpenhaminassa sijaitsevasta Streetmekasta. Varsinaiseen suunnittelutyöhön osallistuivat käyttäjätahoista Pielisjoen koulun liikunnanopettajat, Katajan voimistelujoukko ja kaupungin nuorisopalvelut. Sanansa pääsivät sanomaan myös ehkäpä tärkeimmät asianosaiset: tilojen tulevat pääkäyttäjät eli lapset ja nuoret itse.

Lajisafarille osallistunut 8-vuotias Oskari Kallio kokeili myös salibandyä.

Muunneltavuus tukee motivaatiota ja mielikuvitusta

Sirkkalan liikkumiskeskus koostuu erillisestä voimistelutilasta sekä nuorisopalvelujen hallinnoimasta monitoimitilojen kokonaisuudesta. Monitoimitilojen avoimessa, osittain väliseinillä rajatussa Streetworkout-aulatilassa on mahdollisuus harrastaa muun muassa parkouria ja boulderointia. Tilassa on myös kuntosalinurkkaus ja avointa tilaa vapaampaan oleskeluun. Aulasta avautuu ovi isoon, muun muassa erilaiset pallopelit mahdollistavaan saliin, joka on jaettavissa väliverhoilla kolmeen lohkoon.

Aulan toiselle puolella rajautuu BlackBox-huone, joka on suosittu tanssin, teatterin ja muun ilmaisullisen toiminnan tila. BlackBoxin ja aulan väliin jäävä seinä toimii kuin esirippu, jonka avautuessa BlackBox muuttuu näyttämöksi ja aulatilaksi katsomoksi. Katsomot laajenevat myös aulasta nousevaan toiseen kerrokseen, jossa on valmis auditoriomallinen katsomorakenne. Katsomorakenteen takana sijaitsee erillinen e-sports-tila, josta löytyvät erilaisten pelikonsolien lisäksi biljardipöytä ja hyllyllinen lautapelejä. Toisessa kerroksessa Pielisjoen koulun musiikkiluokkien välittömässä läheisyydessä sijaitsee musiikin harrastamiseen suunniteltu soittimilla ja äänentoistolla varustettu bänditila.

Keskeiseksi arjen toimintoja helpottavaksi ratkaisuksi on osoittautunut tilojen muunneltavuus. Seiniä saa avattua ja erillisten tilojen välineistöä muokattua. Tilan suunnittelu- vaiheesta asti projektissa mukana ollut kaupungin nuorisopäällikkö **Annu Jantunen** kertoo, että juuri muunneltavuuteen kiinnitettiin huomiota suunnittelussa. Käytön osalta Jantunen on havainnut, että erityisesti parkourtyyppiseen toimintaan soveltuva erilaisista pehmopalikoista, korokkeista ja patjoista koostuva avoin ja muuntuva aulatilaa on hyvin suosittu.

Tilojen virikkeellisyys ja muunneltavuus on motivoitumisen näkökulmasta merkittävää. Se, ettei tila ole valmiiksi määritetty ja vain tiettyyn toimintaan ohjaava, jättää käyttäjälle mahdollisuuden muokata sitä omaan liikkumiseensa sopivaksi. Tämä tuo liikkumiseen luovan, suunnittelu- prosessiakin mukailevan elementin, joka saattaa monelle toimia liikkumaan ryhtymisen kimmokkeena. Kaasinen nostaa muuntuvien tilojen osalta esiin myös niiden mielikuvitusta rikastavat ja leikin maailmaan johdattavat mahdollisuudet, joita on tänä päivänä erityisen tärkeä vaalia.

Monipuolinen ja laaja käyttäjäkunta seinän kahden puolen

Sirkkalan ovet käyvät tiheään tahtiin läpi viikon. Arkipäivisin tilat ovat koulun käytössä. Iltapäivästä iltaan voimistelupuoli on Katajan valmennuskäytössä ja monitoimipuoli toimii avoimena nuorisotalona. Tiistai-iltapäivät on varattu etsivän nuorisotyön käyttöön, jolloin yhteiseen toimintaan osallistumisen kynnyksellä on pyritty madaltamaan juuri niille nuorille, joille sosiaaliset kohtaamiset ovat hankalia.

Viikonloppuisin ja loma-aikoina monitoimipuolta käyttävät useat kaupungissa toimivat järjestöt ja yhdistykset. Esimerkiksi Joensuun Parkour Akatemia, vanhempien vertaistukiyhdistys Liekku ry ja monikulttuurinen teatteriyhdistys RanKids ry tarjoavat säännöllisesti toimintaa asiakkailleen ja jäsenilleen keskuksen tiloissa. Tiloja voivat varata myös yksityiset järjestöt, ryhmät ja yksityishenkilöt. Erityisesti syntymäpäiväjuhlien järjestäminen monitoimitiloissa on ollut suosittua.

Kerrassaan upeissa tilojen voi aistia puhuttelevan seinän toisella puolella kilpa- ja huippu-urheilun maailmaan sitoutunutta toimijaa ja toisella puolella puolestaan nuorta, jolle urheilun maailma on vieras ja mahdollisesti myös pelottava. Näitä maailmoja verratessa herää ajatus, että niitä erottava seinä on perusteltu ja tärkeä. Se suuntaa tiloja ja niiden toimintoja kullekin parhaiten soveltuviksi ja luo fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuuden tuntua.

Väistämättä seinä rakentaa erontekoa kahden maailman välille. Ehkäpä kuitenkin oleellisempaa on tarkastella asiaa seinän molemmin puolin kuin takertua liiaksi seinään eroa tekevänä symbolina. Kaasinen kuvaa asiaa hienosti toteamalla, että on tärkeää purkaa rajoja sen väliltä, mikä katsotaan arvokkaaksi ja mikä ei. Seinä ei siis ole ongelma, kunhan ymmärrämme, että maailmat sen molemmin puolin ovat yhtä arvokkaita.

Tilanjaosta Jantunen kanssa keskustellessamme käy toisaalta myös ilmi, että tiloja erottavassa seinässä oleva iso luukuovi avaamalla voidaan tilat hetkellisesti yhdistää. Tämä huomioitiin rakennusvaiheessa, sillä telinevoimistelussa täysimittainen hypyn vauhdinottorata on kansain-

Joensuun kaupungin sivistys- ja hyvinvointijohtaja Jani Kaasinen.

välisen ohjeistuksen mukaan 25 metriä. Tähän mittaan tarvitaan tilaa lainaksi monitoimipuolelta. Näin ollen voimistelijat pääsevät toisinaan pistäytymään myös nuorisotiloissa. Vastaavia käyntejä on mahdollistunut myös toisin päin, jolloin voimistelutilat on avattu myös nuorisopalvelujen vuorojen käyttöön. Molemminpuolisen yhteistyön voimin ovia on siis avattu ja erontekoa maailmojen väliltä ainakin hieman horjutettu.

Tila syttyy eloon ihmisistä ja moninaisista mahdollisuuksista

Sirkkalan tilat mahdollistavat paljon ja monenlaista. Suunnittelussa on osattu huomioida tärkeitä asioita. Fyysinen tila jää kuitenkin merkitykseltään tyhjäksi ilman siellä toimivien ihmisten panosta. Jantunen korostaa, ettei Sirkkalan keskus toimisi tarkoituksenmukaisena nuorisotalona ilman kaupungin nuorisopalvelujen työntekijöitä, jotka ovat tilan sydän. Nuorisotalo on avoinna kaikille 13–28-vuotiaalle joensuulaisille, mutta suurin käyttäjäkunta muodostuu luonnollisesti Pielisjoen koulun oppilaisista.

Yhteisöohjaajina keskuksessa toimivat **Kalle Anttonen** ja **Tarja Matikainen** kertovat kohtaavansa nuorisotalossa päivittäin noin 50–80 nuorta. Heidän työnsä kuuluu ohjatun liikuntatoiminnan järjestäminen, vapaan toiminnan ohjaaminen sekä nuorisotyölle ominainen tukeminen ja kohtaaminen. Lisäksi he tarjoilevat maksuttoman välipalan yläkouluikäisille kävijöilleen päivittäin.

Anttonen kertoo, että joka päivä on tarjolla jonkin liikuntamuodon ohjattua toimintaa ja torstaisin uusien lajien kokeiluja. Ohjatun toiminnan jälkeen tiloja voi varata myös esimerkiksi pienemmän porukan salibandy-, sulkapallo- tai koripallovuoroiksi. Omatoimiseen tekemiseen löytyy virikkeitä muun muassa bänditilasta, e-sports-tilasta sekä kuntosalilta. Aktiviteettien lisäksi on mahdollista vain olla ja jutella muiden kävijöiden ja yhteisöohjaajien kanssa tai hakeutua omaan rauhalliseen tilaan vaikkapa kuuntelemaan musiikkia tai lukemaan kirjaa.

Lajisafarille osallistuneet lapset testaamassa Streetworkout-aulutilaan rakennettua parkourrataa ohjaajien opastuksella.

Anttosta ja Matikaista kuunnellessa keskuksen perimäinen tarkoitus viimeistään valkenee. Monitoimipuolen osalta kyseessä ei siis ole lähtökohtaisesti liikuntatila vaan nuorisotila, mitä sen ehdottomasti kuulukin olla. Tilaan voi tulla vaivatta liikkumaan tai täysin ilman liikkumisen aietta. Liikkuminen ei ole välttämätöntä, mutta kävijät ajautuvat kuitenkin sen pariin jossain vaiheessa. Anttonen kertoo, että usein esimerkiksi bänditilaa käyttävät nuoret saattavat spontaanisti bänditreenien jälkeen siirtyä vaikkapa pelaamaan sulkapalloa. Tai yksin e-urheilun perässä tilaan saapuva nuori saattaa ohjaajien kannustamana tulla mukaan myös salibandypeleihin.

Tila kannustaa siis liikkumaan myös niitä nuoria, jotka eivät muuten ehkä liikkuisi. Mutta onko se lopulta tärkeää? Varmasti on, tiedämmehän fyysisen aktiivisuuden mukanaan tuomat monet hyödyt. Tärkeämpää lieenee lopulta kuitenkin se, että nuorilla on mahdollisuus tulla turvalliseen ja luokseen kutsuvaan, kodinomaiseen tilaan, jossa heistä välitetään ja jossa he voivat aikuisen tuella osallistua erilaisiin toimintoihin ja kohdata toisia nuoria. Näissä kohtaamisissa liikunta tai pikemminkin liikkuminen tai liikuskelu on usein mitä mainioin toiminnan muoto – ei siis toiminnan päämäärä vaan sen mahdollistava lähtökohta.

Anttonen ja Matikainen kertovat, että erityisesti suomen kieltä opetteleville nuorille juuri liikkuminen yhdessä on paras kohtaamisen ja myös kielen harjoittelun paikka. Sirkkalan kaltainen monimuotoinen tila saa ehkä lopulta aikaan enemmän ja laajemmin liikettä kuin pelkästään liikkumiseen rakennettu tila.

Esimerkki uudenaikaisesta raja-aitoja purkavasta rakentamisesta

Keskuksessa ollaan ja oleskellaan, kohdataan toisia, liikutaan ja liikkuskellaan, mutta myös urheillaan tosissaan; tehdään asioita, jotka tuottavat juuri itselle hyvää oloa. Se on ensiarvoisen tärkeää ja Sirkkalan kokonaisuudessa kaikkein parasta. Jani Kaasinen painottaa, että hankkeessa on haluttu edetä hyvinvointi edellä. Hänen mukaansa uudenlaisen

tilan avulla voidaan myös ehkäistä monenlaista segregatiota, mikä on myös Joensuun kaupungin keskeinen tavoite kaikessa toiminnassa.

Kaasisen maalailemat tulevaisuuden visiot Sirkkalan liikkumiskeskuksen kehittämisestä heijastavat kaupungin laajempaa rakentamisen ja toiminnan kehittämisen politiikkaa ja arvomaailmaa. Kaasinen visioi olevan hienoa, jos Sirkkalaa saataisiin vielä vahvemmin sidottua myös kulttuurin kanssa. BlackBoxista avautuva esiintymislava ja katsomorakenteet mahdollistaisivat esimerkiksi konserttien järjestämisen. Olemassa olevaa teatteri- ja bänditoimintaa voisi myös kehittää entisestään ja yhdistää sitä liikunnan toimintoihin, ja purkaa siten entistä enemmän raja-aitoja.

Vastaavaa raja-aitojen purkua on kaupungin toimesta viritelty myös muissa yhteyksissä. Kaasinen kuvaa tästä esimerkkinä opiskelun ja harrastamisen yhdistämiseen liittyvää valtuustoaloitetta, jonka pohjalta laajennettiin Joensuun urheiluakatemiaan kuuluville opiskelijoille tarkoitettu oppilaitosten lukujärjestyksiin varattu aamun harasteaukko koskemaan myös kulttuuria harrastavia opiskelijoita. Muutos on vahva viesti erilaisten elämän- ja harrastealojen arvokkuudesta ja niiden välille muodostuneiden kilpailuasetelmien purkamisen tarpeesta.

Sirkkalan keskuksen hengen suuntaisia alustavia visioita leijuu myös Joensuun keskustan toisella laidalla sijaitsevan Mehtimäen alueen rakentamissuunnittelun yllä. Kaasinen maalailee tulevaisuuden haavekuvia, joissa urheilun, liikunnan ja kulttuurin toimijat ja toiminnot voitaisiin saatata saman katon alle, jos ei täysin samojen seinien sisään.

– Oppimaamme ajatusmallia siitä, että sportti on sportti ja kulttuuri on kulttuuri, olisi syytä ravistella, toteaa Kaasinen.

Kaasinen näkee yhteisen tilan voivan tuoda urheilun ja kulttuurin maailmoja lähemmäksi toisiaan. Tällaisen urheilun, liikunnan ja kulttuurin yhdistävän rakentamisen tiellä Sirkkalan liikkumiskeskuksella ja sen toimijoilla pystyvät varmasti toimimaan esimerkkinä. ♦